

Sanja Petrović-Todosijević,
*Za bezimene: Djelatnost UNICEF-a u
Federativnoj Narodnoj Republici Ju-
goslaviji 1947-1954.* Beograd:
Institut za noviju istoriju Srbije,
2008, 213 str.

U posljednje vrijeme se sve više proučava društvena historija jugoslavenskog perioda i sve veća pažnja se posvećuje dosad zapostavljenim pitanjima kao što su zdravlje, privredni razvoj, obrazovanje, tj. stvarni događaji i procesi koji su utjecali na razvoj Jugoslavije od 1945. godine. Sve više se posvećuje pažnja određenim pojavama kraćeg ili dužeg trajanja koje nisu izričito administrativno-pravnog karaktera, ali su vezane za njih.

Jedno od takvih djela je nedavno objavljena studija mr. Sanje Petrović-Todosijević *Za bezimene*. Djelo se bavi društvenom historijom FNRJ u periodu 1947-1954, odnosno djelovanjem UNICEF-a u tom periodu u Jugoslaviji. Ipak, osnovno pitanje studije jeste status djeteta, koje je do sada u potpunosti marginalizirano. Iako knjiga otvara brojna nova pitanja na koja se još treba odgovoriti, ona predstavlja dobru studiju o djetetu, njegovom statusu, brizi o njemu na kratkoročnom ili dugoročnom planu, te promjene svijesti odraslih prema djetetu. Djelo se sastoji od uvoda, četiri poglavlja sa velikim brojem podnaslova, zaključka, sažetka na engleskom jeziku, imenskog registra, registra geografskih pojmova, popisa literature, te bilješke o piscu. Tematski je podijeljeno tako da se lakše prati rad UNICEF-a i da se na taj način postepeno upoznajemo sa planovima i programima za rad UNICEF-a. Posebna pažnja tokom analize zadatih tema posvećena je organi-

zaciji i realizaciji te distribuciji UNICEF-ove pomoći.

Cijelo uvodno poglavlje autorica posvećuje objašnjenju i definisanju *bezimenog*. Analizira teorije o razvoju odnosa i stavova prema djetetu sa psihološkog, pedagoškog te historijskog aspekta. Definiše period promjene stava odraslih prema pitanju djeteta, kada se na dijete počinje gledati humanije i više zaštitnički. Također, analizira međusobne odnose odraslih, razloge stupanja u brak, te promjenu vizije braka poslije Drugog svjetskog rata. Nastavlja postavljati pitanja vezana za sistem školstva, bolnice, socijalne institucije, jaslice, obdaništa, tj. sve institucije predviđene za brigu o djetetu. Već se u uvodnom dijelu može primijetiti velika neorganizovanost vlasti FNRJ na svim nivoima i slaba komunikacija između centralnih vlasti i mjesnih odbora.

Dalji tok studije mr. Petrović-Todosijević tematski je vezan za nastanak i rad UNICEF-a u FNRJ. Svako poglavlje bavi se određenim aspektom rada i realizacijom planova i programa UNICEF-a u FNRJ.

Prvo poglavlje bavi se pitanjem pojave UNICEF-a u FNRJ, statusu Jugoslavije između istočnih i zapadnih "struja", te temeljima na osnovu kojih Jugoslavija ima pravo ostvariti UNICEF-ovu pomoć. Razvoj odnosa Misije UNICEF-a i Centralne vlade u Beogradu, mogućnost, odnosno nemogućnost ispunjavanja elementarnih uvjeta za efikasnu distribuciju UNICEF-ove pomoći u potpunosti su analizirana, kao i uplitanje Vlade FNRJ u poslove Misije UNICEF-a. Konstatuje da je jedan od osnovnih problema u komunikaciji sa misionarima UNICEF-a bilo veliko nepovjerenje Centralne vlade prema njima i težnja da ništa ne ometa formiranje i jačanje socijalizma u Jugoslaviji. Podobnošću pripadnika UNI-

CEF-a posvećen je poseban dio u knjizi. Prvo poglavlje se završava objašnjavanjem i drugog faktora za lošu realizaciju pomoći, a to je neupućenost jugoslavenskih građana na porijeklo pomoći i prava koja su imali.

Drugo poglavlje se više bavi tekućim pitanjima distribucije pomoći u FNRJ, a koliko je ta analiza detaljna govore i teme podnaslova drugog poglavlja: *transport, smještaj, koordinacija, deoba, korisnici, ambalaža, te odgovornost pri distribuciji pomoći*. Najviše se bavi problemima datih pojava: na koji način se vršio transport, smještaj koordinacija itd., tj. realnim realizacijskim pitanjima vezanim za određeni dio postavljenog zadatka Misije UNICEF-a. Dosta se govori o nemoći misionara UNICEF-a u FNRJ zbog uplitanja organa vlasti u njihov rad. Mjesni odbornici nisu slušali savjete misionara UNICEF-a već naredjenja "odozgo". Autorica objašnjava da misionari nisu imali nikakve ovlasti na bilo kojem nivou pri distribuciji i zbog toga su morali bespomoćno posmatrati kako se dobivena pomoć dijeli neplanski, dok su velike količine završavale na mjestima ili kod osoba kojima nisu bile namijenjene.

Već u slijedećem, trećem poglavlju autorica se bavi politikom UNICEF-a, tj. njenim planovima i programima rada. Realizirani programi se vide i iz njihovih naziva (*Program sirovina za obuču i odjeću, Program dopunske dječije ishrane* i sl.), a ozbiljne namjere za realizaciju spomenutih programa u velikoj količini novca koja je bila predviđena za te programe. Svi ovi programi imali su zajednički problem: nemogućnost države da izgradi objekte potrebne za smještaj i distribuciju pomoći, proizvede potrebne proizvode za koje su dobili pomoć u sirovinama od UNICEF-a ili

edukuje stanovništvo o upotrebi pomoći, jer je to predstavljalo veliko finansijsko opterećenje za državu kojom je harala oskudica i bolest. Uglavnom, oni kojima je bila pomoć namijenjena imali su mnogo prepreka u realizaciji svojih prava.

Četvrto poglavlje govori o zdravstvenoj misiji UNICEF-a, a detaljnije se bavi pitanjima promjene stava u pristupu medicini (preventivna ili terapijska medicina). Zastupa se teorija socijalne medicine kojom bi svi građani bili u mogućnosti ostvariti jednaka prava u zdravstvenim službama. UNICEF-ova pomoć u zdravstvu obuhvatala je izgradnju zdravstvenih institucija, edukaciju medicinskog osoblja i bavila se problemima kojima je bilo izloženo zdravstvo u FNRJ u prvoj deceniji poslije Drugog svjetskog rata. Ipak, ustrajnost UNICEF-ove misije u okviru zdravstva vidi se u kasnijim analizama rezultata koji su jako pozitivni u odnosu na prvobitni period. U zaključku autorica vrši kratki pregled svih obrađenih poglavlja.

Djelo mr. Sanje Petrović-Todosijević prilično nas realistično uvodi u obrađivani period historije Jugoslavije. Može se osjetiti sva muka i kaos spomenutog perioda. Djelo je napisano jasno i razumljivo, te je tako prihvatljivo čitatelju. Djelo ima važnost zbog korištene literature jer se u okviru nje nalazi veći broj neobjavljenih, izvora a kredibilitet podataka također je argumentovan korištenjem periodike tog vremena i državnim izvještajima o datim temama. Sadržaj je obogaćen određenim brojem fotografija i na taj način čitanje je osvježeno. Ovo djelo kod čitatelja budi interesovanja za istraživanje drugih tema društveno-socijalnog karaktera datog perioda ■

Senada Jusić